

CORONAVIRUS AS METAPHOR

Libuše Halfarová¹

Abstract

The purpose of this paper is to compare the occurrence of war metaphors in the discourse of selected titles of the Czech mainstream media and tabloids. The article pays attention to metaphor as a language tool used in communication on a pandemic. This is a quantitative analysis focused on the occurrence of ten randomly selected terms (lemmas) from war terminology occurring in the context of the keywords covid / coronavirus. The purpose of the analysis is to evaluate the frequency of their occurrence in selected tabloid and mainstream online media in the period from 1.10.2020 to 31.3.2021. The ONLINE_NOW corpus was chosen for this article as a database for the analysis performed by the method of sorting concordance lists and collocations and using corpus metadata. The analysis showed the occurrence of war metaphors in all monitored online media with the exception of one tabloid title. Metaphorical war expressions in the tabloid media contribute to the overall occurrence of the terms coronavirus and Covid-19 to a greater extent in the observed period. The most commonly used metaphor in both types of media is "the fight against coronavirus / Covid-19".

Keywords

War Metaphor, Coronavirus, Internet Media, Corpus

I. Úvod

V březnu loňského roku rozhodla vláda České republiky z důvodu pandemie onemocnění COVID-19 způsobené novým koronavirem o „Lockdownu“ naší země. Uzavřením dveří univerzit, úřadů a dalších veřejných budov se životy většiny lidí začaly odehrávat především doma a veškeré informace byly zprostředkovávány mediálně. Koronavirová pandemie se stala hlavním tématem.

Z lingvistického hlediska stojí na straně jedné „koronavirus“, na straně druhé jeho komunikační zprostředkování, která tento „virus“ a vše kolem něj sociosemioticky utvářejí. A objevují se různorodé způsoby, které virus buď zlehčují („Panika z koronaviru je zbytečná. Pro většinu lidí není nebezpečný“. 2.3.2020, deník.cz) nebo naopak zobrazují jako tajemného zabijáka MF DNES 22. 1., „Čínská smrt“ 23. 1. 2020, MF DNES) či jej dokonce charakterizují jako biologickou zbraň („Šílená teorie o koronaviru“, Blesk 30. 1.).

Téma pandemie, které opanovalo celý předcházející rok, se otisklo do našeho jazyka. Objevuje se mnoho novotvarů a slovních spojení, jako například „wuchanvir“ nebo „sociální distancování“², čteněji se začaly používat výrazy již známé, jako „karanténa“ či „rouška“. Pozoruhodnou lingvistickou změnou je také množství odborných výrazů, které se začaly užívat v běžném jazyce, mezi které patří například „smrtnost“ či výraz „reprodukční číslo“ známý do té doby hlavně epidemiologům.

Koronavirová pandemie ovlivnila také výběr slov roku, a to nejen v češtině. A tak se slovem roku podle vydavatelů anglického výkladového Collinsova slovníku stal „lockdown“, u nějž byl zaznamenán velký meziroční nárůst, a který jsme přejali i do češtiny, protože pro něj nemáme žádný vhodný ekvivalent.

¹ The PRIGO University. Vítězslava Nezvala 801/1, 736 01 Havířov. Czech Republic. E-mail: libuse.halfarova@prigo.cz.

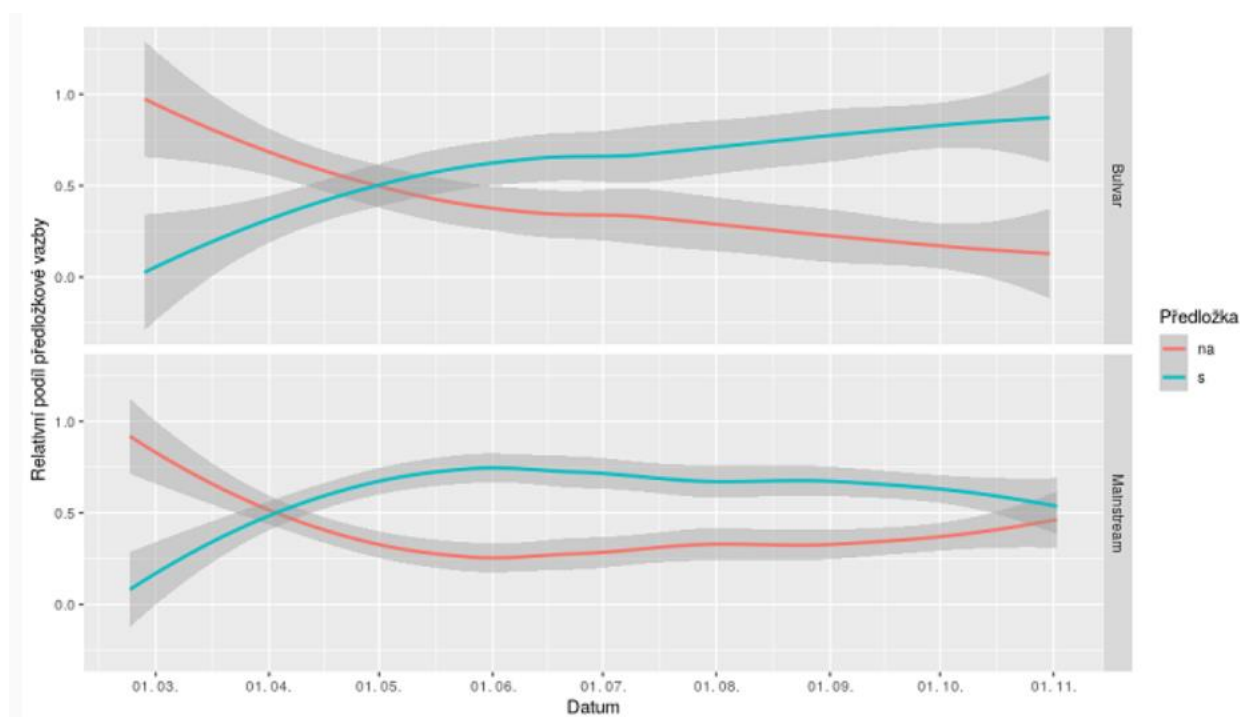
² Nové výrazy lze dohledat v databázi nových slov Neomat (www.neologismy.cz), která je součástí materiálů sbírek oddělení současné lexikologie a lexikografie Ústavu pro jazyk český AV ČR.

Slavní Oxford Dictionaries se neshodli jen na jednom termínu a vybrali jich hned několik. Za klíčový označil Oxfordský slovník (OED-Oxford English Dictionary) pojem „bezprecedentní“, a to v souvislosti s „bezprecedentní šíří jazykových změn a rychlostí, kterou anglicky mluvící svět převzal v roce 2020 novou slovní zásobu týkající se koronaviru“ (Oxford Languages, 2020).

Podle Společnosti pro německý jazyk (Gesellschaft für deutsche Sprache) nejlépe vystihuje uplynulých dvanáct měsíců roku 2020 slovo „Corona-Pandemie“, následováno výrazem „Lockdown“ (Gesellschaft für deutsche Sprache, 2020).

Oficiálním slovem roku podle Českého národního korpusu (ČNK) je nepřekvapivě výraz „koronavirus“ (Juna, 2020). A právě vyhlášení slova, které charakterizuje uplynulý rok, se stalo podnětem pro zamyšlení se nad mediálními obsahy pracujícími s danými výrazy. Český národní korpus nabízí také nástroj, pomocí něhož lze takovouto analýzu provést, a to korpusy ONLINE mapující českou internetovou žurnalistiku. Díky tomuto nástroji bylo například možno zjistit, v jakých souvislostech se české slovo roku vyskytovalo v online médiích, nebo preferenci formulace „zemřít na koronavirus“ vs. „zemřít s koronavirem“ v bulvárních a mainstreamových médiích (viz obrázek 1).

Obrázek 1 Podíl formulací: zemřít na koronavirus vs. s koronavirem

Zdroj: Korpus online analyzuje jazyk na českém internetu. MediaGuru (2020)

Předkládaný příspěvek se zaměřuje na zvláštní aspekt jazyka pandemie, a to válečnou terminologii, která se ukázala jako zvlášť rozšířená a častá¹, a která se v loňském roce objevovala také v českém mediálním prostoru. Podle analýzy Institutu biostatistiky a analýz Lékařské fakulty Masarykovy univerzity bylo v období od ledna do října 2020 zaznamenáno v českých médiích 180 tisíc vojenských metafor². Ostatně český premiér Andrej Babiš oznámil již na tiskové konferenci 17.3.2020, že „jsme ve válce a škody půjdou do desítek miliard“ (Lidovky.cz, 2020).

¹ Španělská lingvistka Inés Olza zahájila na Twitteru v březnu 2020 iniciativu #ReframeCovid, do které se zapojili další vědci zabývající se metaforami s cílem nastavit alternativní komunikaci v diskuzi o koronaviru, zejména k válečným metaforám.

² Viz <https://www.infomore.cz/news-detail/cs/3-vojenske-vyrazy-koronavirus-media/>

Cílem tohoto příspěvku je představit na základě reprezentativního korpusu jazyka českého užití a frekvenční distribuci vybraných válečných metafor od října loňského do března letošního roku. Příspěvek se zaměřuje na diskurz vybraných titulů českého mainstreamového a bulvárního tisku a zkoumá četnost a preference těchto metafor v daných online médiích po bezmála roce „války“ s pandemií.

II. Proč se o pandemii mluví metaforicky

Proč jsou válečné metaforicky relevantní, když hovoříme o pandemii? Teoretickým východiskem pro odpověď na tuto otázku může být jedno ze základních děl kognitivní lingvistiky, *Metafora, kterými žijeme*, autorské dvojice George Lakoffa a Marka Johnsona.

Jak samotný název díla napovídá, není již metafora chápána jako ozdobný prostředek poetických textů, tedy primárně jako jev jazykový, ale jako prostředek našeho myšlení, tedy jev konceptuální. „Metafora prostupuje celý náš každodenní život, a to nejenom v jazyce, nýbrž i v myšlení a činnosti“ (Lakoff, Johnson 2002, s. 15). Prostřednictvím metafor žijeme, celý náš pojmový systém má metaforickou povahu. Metafora jako myšlenkový a jazykový nástroj hraje důležitou roli nejen při interpretaci poezie, s níž si metaforicky obvykle spojujeme, ale i při řešení praktických problémů v nejrůznějších oblastech našeho života i při analýze důležitých otázek domácí i mezinárodní politiky.

Metaforicky nám umožňují vysvětlit něco abstraktního nebo méně známého odkazem na něco konkrétnějšího nebo běžnějšího. Metafora zahrnuje potencionální přemýšlení o jedné věci z hlediska druhé, přičemž se tyto dvě věci sice liší, ale můžeme mezi nimi vnímat určité podobnosti. Teze Lakoffa a Johnsona se opírá o definici metaforicky jako spojnicí mezi dvěma oblastmi naší zkušenosti. Spojení těchto dvou oblastí představují podle nich tzv. konceptuální metaforicky. Autoři je nazývají cílová a zdrojová oblast metaforického přenosu. Zdrojová oblast bývá konkrétní a nejčastěji souvisí s lidskou tělesností a umístěním ve fyzickém prostoru, cílová se vyznačuje abstraktní povahou (např. čas, život, myšlení, komunikace, spor/argumentace atp.). Spojením obou oblastí pak vznikají metaforické pojmy¹ pomocí nichž pak chápeme svět kolem nás.

Autoři uvádějí celou řadu příkladů zažitých metaforických pojmů i jim odpovídajících metaforických výrazů². S ohledem na téma tohoto příspěvku je následně uveden příklad pojmové metaforicky SPOR/ARGUMENTACE JE VÁLKA (viz Lakoff, Johnson 2002, s. 16). Tato konceptuální metaforicky vypovídající o tom, že pro popis našich sporů používáme stejný slovník, jako pro popis válečného konfliktu, ukazuje, že spor jako válku nejen pojímáme a tímto způsobem o ní přemýšlíme, ale také v něm tímto způsobem jednáme. V jazyce se může projevit například následujícími větami:

To, co tvrdíš, se nedá obhájit.

Nikdy jsem ho v debatě neporazil.

Odstřelil všechny moje námitky.

Napadl každou slabinu v mé argumentaci.

Pro spory a argumentace jsou tedy používány válečné termíny, mluvíme o porážce v diskusi, odstřelujeme námitky, ustupujeme či naopak hájíme pozice. Člověka, s nímž tyto spory vedeme, vidíme jako protivníka. V naší kultuře mluvíme o argumentech v pojmech války, debatu můžeme vyhrát nebo prohrát, na oponenta se dívat jako na protivníka, útočit na jeho postoje a hájit svoje. Výrazy z válečného slovníku tak „vytvářejí systematický způsob řeči o bitevních aspektech sporu a argumentace“ (Lakoff, Johnson 2002, s. 19).

¹ Metaforické pojmy jsou abstraktní konstrukce, které se v běžně používaném jazyce nemusejí vůbec vyskytovat. Každému z nich však odpovídá řada konkrétních metaforických výrazů, které již v běžné komunikaci nalezneme. Každý metaforický pojem je možné také chápat jako zobecnění řady metaforických výrazů a naopak.

² Autoři odlišují metaforické pojmy velkými písmeny, k zápisu metaforicky používají verzálky a následující strukturu: CÍLOVÁ OBLAST JE ZDROJOVÁ OBLAST.

Konceptuální oblast VÁLKA tak patří v pojetí Lakoffa a Johnsona k základním fyzickým zkušenostem, které slouží jako zdrojová oblast při interpretaci složitějších jevů. Tak například něco neuchopitelného a abstraktního jako argumentaci můžeme podle nich pochopit, pokud si ji představíme jako fyzický zápas prostřednictvím metaforického pojmu ARGUMENTACE JE VÁLKA.

A právě NEMOC je přesně ten druh neuchopitelného zážitku, a proto je často pojímán prostřednictvím metafory. Proto je logicky nový virus, způsobující nemoci a úmrtí po celém světě, komunikován pomocí válečných metafor. O pandemii se hovoří prostřednictvím metafor bojů, bitev a válek, které představují nejextrémnější příklady řešení odstranění protivníka. Kromě toho existují potenciální strukturální vztahy mezi konceptuálními oblastmi války a pandemie, například mezi virem a nepřítelem, zdravotníky a armádou, nemocnými lidmi a oběťmi a eliminací viru a vítězstvím. Válečné metafory navíc nejsou v souvislosti s pandemií používány poprvé, jak ilustruje například jejich využití v průběhu epidemie viru zika v Brazílii v letech 2015-16 (Ribeiro et al., 2018).

Přestože existuje řada kritiků upozorňujících právem na nežádoucí účinky válečných metafor, mohou tyto plnit také užitečné funkce, týkající se zejména rámcových účinků válečných metafor, tedy toho, jak přemýšlíme o problémech a jejich řešeních.

Na jedné straně mohou válečné metafory zvýšit vnímání problémů jako vážné a naléhavé a také ochotu lidí upravit své chování odpovídajícím způsobem. V tomto smyslu lze na začátku pandemie válečné metafory použít jako vhodný prostředek k vyjádření nebezpečí, které virus představuje, a ospravedlnit jimi potřebu radikálních změn v životním stylu a pocitu kolektivní odpovědnosti (Flusberg et al., 2018).

Na straně druhé se však ukázalo, že válečné metafory mohou mít také kontraproduktivní účinky, například že zvyšují fatalismus a snižují ochotu lidí zapojit se do limitujícího chování za účelem snížení rizika (Hauser, Schwarz, 2020). Válečné metafory mohou také zvýšit přičítání viny pacientům, kteří se nezotaví, kdy se jedná o známý problém metaforického zastoupení nemocných lidí jako „bojovníků“ a nedostatečné uzdravení nebo smrt jako porážku v podobě klišé, že daná osoba „prohrála svůj boj“ s nemocí.

V neposlední řadě mohou válečné metafory legitimovat autoritářská opatření, která by ve skutečnosti mohla být nepřiměřená a jít nad rámec konkrétní reakce na pandemii, což v některých zemích skutečně odhaluje nejasnou hranici mezi doslovným a metaforickým stavem válečných odkazů.

Navzdory těmto negativním účinkům je použití metafor žádoucí. Metafory jsou vzácným jevem, rozšiřujícím naše komunikativní schopnosti tím, že čerpáme ze znalostí a jazyka spojených s bohatou zdrojovou doménou a komunikujeme o cílové doméně, o které můžeme mít málo slovní zásoby i koncepční struktury. Nejde tedy o to, zda by měly být používány, ale o jejich četnost a způsob, jakým jsou použity v konkrétním kontextu pro konkrétní účel a konkrétní publikum.

III. Analýza výskytu válečných metafor v českých médiích

Předmětem zájmu předkládaného příspěvku je používání válečných metafor v podávání zpráv o pandemii koronaviru v České republice. Cílem analýzy je vyhodnotit četnost jejich výskytů v bulvárních a mainstreamových online médiích v období od 1.10.2020 do 31.3.2021.

Jako datová základna pro hledání jazykových jevů v přirozeném kontextu slouží jazykové korpusy, tedy soubory autentických textů převedené do elektronické podoby, která sběr a vyhledávání dat usnadňuje. Pro analýzu konkordancí a kolokací byl pro tento příspěvek zvolen korpus ONLINE_NOW (Cvrček, Procházka 2020) vytvořený Českým národním korpusem (ČNK) a mapující internetovou žurnalistiku. Korpus byl vybrán jednak s ohledem na jeho aktuálnost (klíčovou vlastností korpusů ONLINE je jejich pravidelná aktualizace), jednak kvůli vysoké míře reprezentativnosti (korpus denně monitoruje zhruba 250 různých portálů).

ONLINE korpus obsahuje všechny velké mediální zdroje od mainstreamu (např. novinky.cz, idnes.cz, aktualne.cz), přes analyticko-investigativní a názorové weby (jako jsou např. hlidacipes.cz,

neovlivni.cz, echo24.cz, blisty.cz, vasevec.cz) až po bulvár (blesk.cz, expres.cz apod.) a politický bulvár (parlamentnilisty.cz, sputniknews.cz, nwoo.org, eportal.cz apod.).

Pro předkládaný příspěvek se s ohledem na možné mediální manipulace nabízí srovnání výskytu sledovaných výrazů v bulvárních a mainstreamových médiích. V tomto diskurzu je věnována pozornost frekvenční distribuci lemmat covid/koronavirus, kdy lemma představuje množinu forem slovního tvaru se stejným kořenem lišícím se morfologickými affixy.

Jedná se o kvantitativní analýzu zaměřenou na výskyt deseti náhodně vybraných výrazů (*lemmat*) z válečné terminologie - *bitva, boj/bojovat, nepřítel, oběť, první linie, ústup/ustupovat, útok/útočit, válka, výhra/vyhrát, zásah/zasáhnout* vyskytujících se v kontextu výše uvedených klíčových slov. K analýze byla využita také korpusová metadata doplňující vlastní texty korpusu údaji o jeho původu, datu vydání příspěvku a titulu, v němž byl publikován.

Konkrétní postup analýzy dat ilustruje obrázek 2 zobrazující data získaná při vyhledávání výrazu *koronavirus* se specifikovaným kontextem *boj* v mainstreamových médiích publikovaných dne 1.12.2020.

- Nejprve byly vyhledány všechny výskyty slova *koronavirus* v korpusu v daném období a médiích pomocí dotazu [lemma="slovo"]. Pro den 12.1.2021 čítal dotaz [lemma="koronavirus"] celkem 503 výskytů v mainstreamových médiích.
- Dalším krokem bylo sestavení kolokací pomocí specifikace lemmat v kontextu. Vyhledávány byly kolokáty vyskytující se ve vzdálenosti maximálně pěti pozic od analyzovaného slova z důvodu relevance výsledků, respektive aby se kolokát nacházel v daném větném celku a s daným slovem souvisel. Po odfiltrování nežádoucích médií bylo vygenerováno celkem 15 kolokací pro boj s/proti/ koronaviru.
- Ke každému konkordančnímu řádku byly pak zobrazeny detailní informace, v tomto případě se jednalo o příspěvek publikovaný 12.1.2021 v mainstreamovém titulu idnes.

Obrázek 2 Lemma *koronavirus* s lemmatem *boj* v kontextu

Korpus: [online_now](#) | Dotaz: [koronavirus, Hlavní proud, 2020-12-01](#) (503 výskytů) ► Pozitivní filtr (bez KWIC): [boj](#) (15 výskytů)

doc#21786 . Ubytovací zařízení musela z nařízení vlády v boji proti **koronaviru** přerušit od 22. října provoz pro rekreační účely.

doc.date	2020-12-01	doc.pubyear	2020
doc.media_type	Hlavní proud	doc.source	news
doc.resource	idnes	doc.txtype_group	NMG: publicistika
doc.txtype	NEW: tradiční publicistika	doc.genre_group	X: neuveveno
doc.genre	NTW: celostátní tisk	doc.medium	NET: internet
doc.cnk_crawl_date	2020-12-02	doc.id	2020-12-01_1
text.orig_id	5b9e88e4330e9c67f635b880edbf72c0be8ccba3	text.resource	zpravy.idnes
text.resource_url	https://www.idnes.cz...	text.subject	Češi se vrhli na rezervace vánočních pobytů na horách. Čekali na uvolnění
text.author	ČTK, iDNES.cz	text.id	2020-12-01_1_593
s.id	2020-12-01_1_593_15		

Zdroj: Korpus ONLINE_NOW, ČNK.

Celkem bylo sledováno deset médií, po pěti z hlavního proudu a bulváru. Ze skupiny mainstreamových médií byla sledována idnes.cz, lidovky.cz, aktualne.cz, novinky.cz a respekt.cz, z bulvárních médií pak blesk.cz, ahaonline.cz, super.cz, expres.cz a extra.cz.

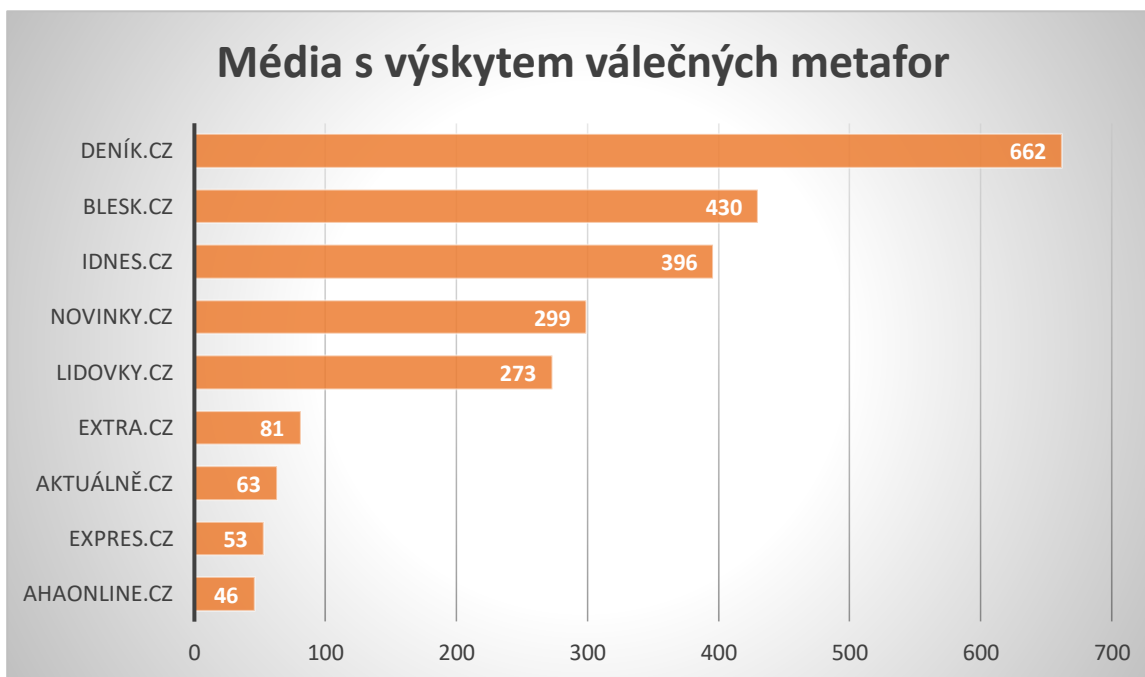
S výjimkou bulvárního média super.cz se ve všech sledovaných internetových médiích válečné metafory vyskytovaly. Graf na obrázku 3 představuje celkový počet jejich výskytů v jednotlivých médiích, přičemž v něm jednoznačně dominuje mainstreamový deník.cz. Ovšem podíl válečných metafor na celkovém výskytu výrazů *koronavirus/covid* je vyšší u médií bulvárních.

Vývoj četnosti výskytu výrazů *koronavirus* a *covid* ve sledovaných médiích znázorněný na obrázku 4 zpočátku souvisí s vývojem pandemie. Výskyt těchto výrazů kulminuje v říjnu 2020, začátkem něhož byl vyhlášen na území České republiky nouzový stav z důvodu zhoršené epidemiologické situace, v listopadu pak spolu s počty nakažených a zpomalením epidemie¹ klesá, a to výrazněji v mainstreamových médiích. Od prosince, kdy vývoje epidemie v České republice nabral růstovou dynamiku², až do konce sledovaného období v březnu 2021, zůstává bez ohledu na epidemiologický vývoj tento snížených výskyt bez větších výkyvů.

¹ Zdroj: ECDC, 2.12.2020.

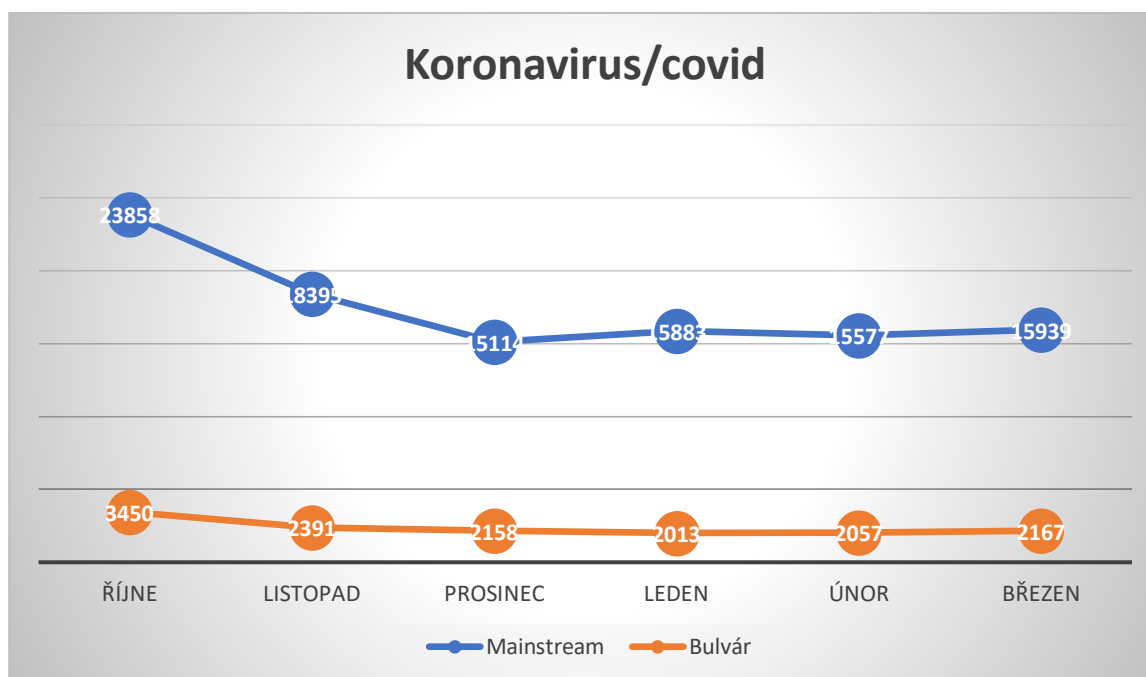
² Zdroj: ECDC, 17.12.2020.

Obrázek 3 Média s výskytem válečných metafor

Zdroj: vlastní

Obrázek 4 Medializace výrazů koronavirus/covid

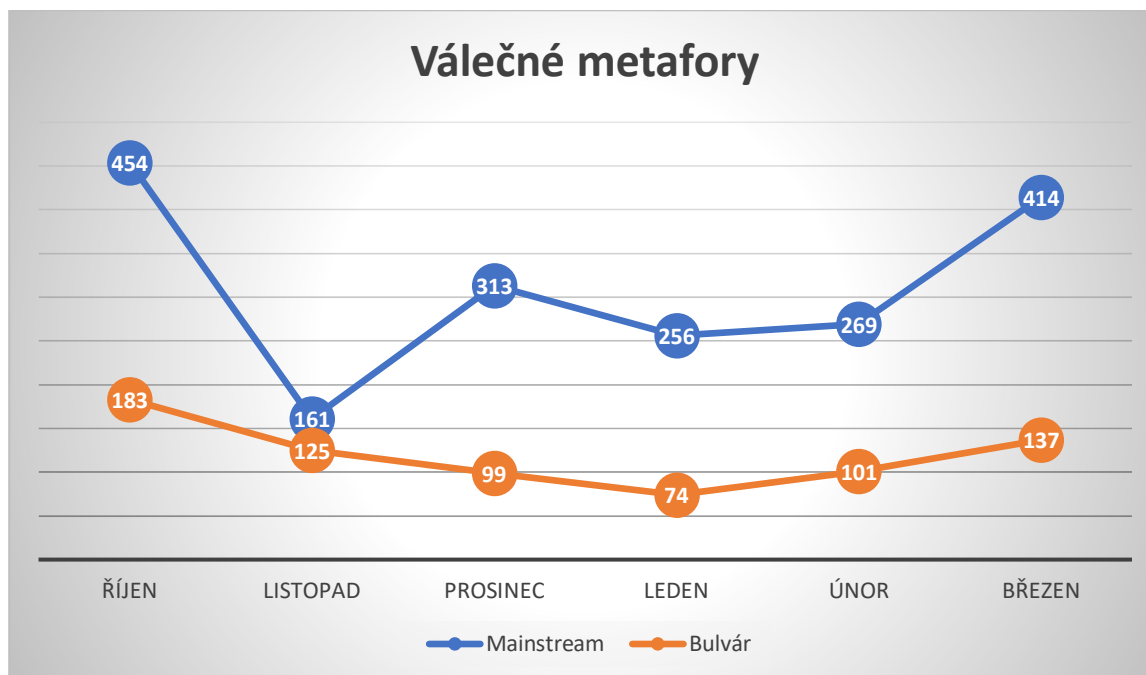
Zdroj: vlastní

Zatímco absolutní frekvence výskytů válečných metafor je vyšší v mainstreamových médiích, jejich relativní frekvence sloužící jako ukazatel četnosti jevu sama o sobě a umožňující porovnání je vyšší v textech bulvárních médiích¹. Na celkovém výskytu výrazů *koronavirus* a *covid* se ve sledovaném

¹ Relativní frekvence (REL) vztažená k celkové velikosti korpusu (N) byla vypočítána z frekvence absolutní (ABS) podle vzorce: $REL = \frac{ABS}{N} \times 1000000$. Relativní frekvence je v takovém případě zároveň odhadem pravděpodobnosti výskytu jevu v jazyce (Cvrček, Václav - Richterová, Olga (eds). pojmy:frekvence (Dostupné

období podílí 1,8 procenty metaforická válečná vyjádření v mainstreamových médiích, celkový podíl válečných metafor v bulvárních médiích je vyšší, činí 5,1 %.

Obrázek 5 Medializace válečných metafor

Zdroj: vlastní

Vývoj epidemie v posledním čtvrtletí roku 2020, tedy říjnovou kulminaci, následný prudký pokles a prosincový nárůst, odráží použití válečných metafor v mainstreamových médiích, sledovaná bulvární média zaznamenávají průběžný pokles. Stagnující situace šíření nákazy koronavirem v lednu¹ doprovází snižující se výskyt válečných metafor jak v mainstreamových, tak v bulvárních médiích. Stejně tak se odráží březnový nárůst počtu onemocnění² na zvýšeném užívání válečných metafor v obou typech sledovaných médií.

Výskyt konkrétních válečných metafor ve sledovaných bulvárních a mainstreamových médiích znázorněný na obrázcích 6 a 7 jednoznačně ukazuje jako nejčastěji používanou metaforu „boj s koronavirem/covidem“. V obou typech médií přesahuje 50% výskytu všech válečných metafor zaznamenaných ve sledovaném období, v bulváru činí dokonce 69%. Tento výsledek není nijak překvapivý. Jednak je *nemoc* už po staletí konceptualizována jako *boj*, především pak, jak dokládá Sontagová, u nemocí, u nichž nejsou známy příčiny jejich vzniku a účinný postup léčení (Sontagová 1978), jednak samotné předložkové vazby *boj s něčím*, *boj proti něčemu*, existují v češtině od nejstarších dob.

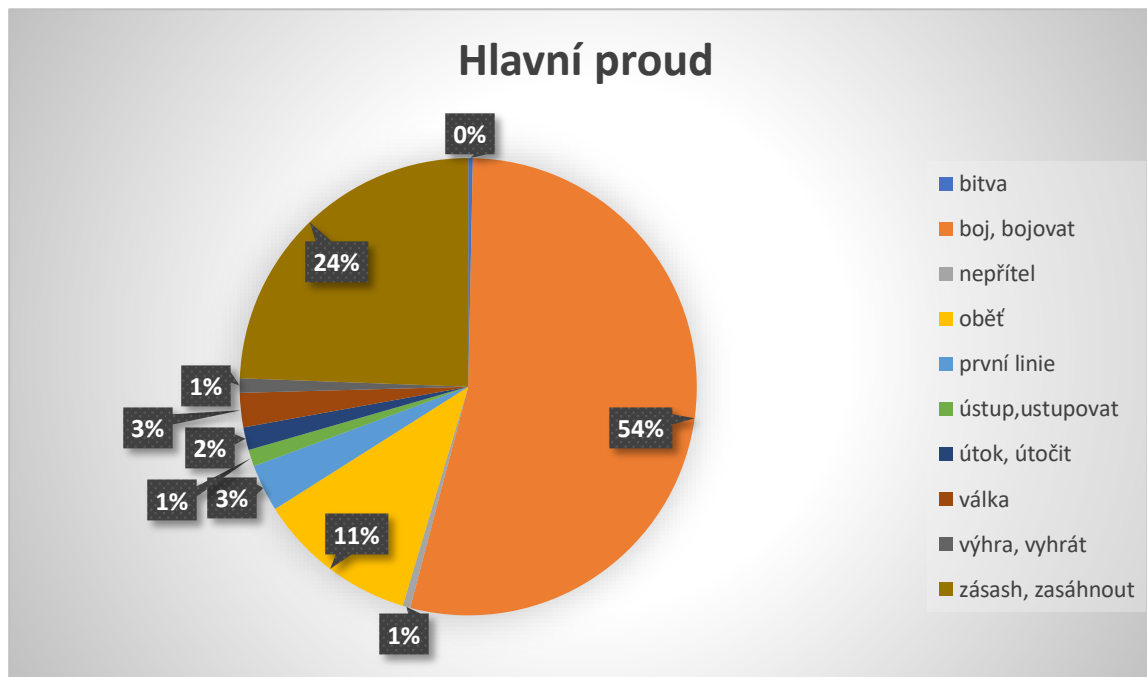
Druhou nejčastěji se vyskytovanou metaforou je shodně v obou typech médií metafora „koronavirus/covid zasáhl“ (mainstream 24%, bulvár 17%). Bez těchto metafor se neobešel ani jeden ze sledovaných zdrojů. V této souvislosti je nutno podotknout, že se jedná o typické a často používané příměry, u nichž čtenář už ani nepocídňuje jejich původní militantnost s ostrost. Nemoc je běžně spojována s obrazem zasahování různých tělesných orgánů a osob různých společenských i věkových skupin. Koronavirus a covid ve sledovaných médiích navíc zasahovaly díky svým vnějším dopadům také různé oblasti osobního i pracovního života, hospodářská odvětví, trhy i různé země.

na: <http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=pojmy:frekvence&rev=1614015385>.)

¹ Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. Dostupné na: : <https://www.uzis.cz/res/file/covid/20210129-dusek.pdf>.

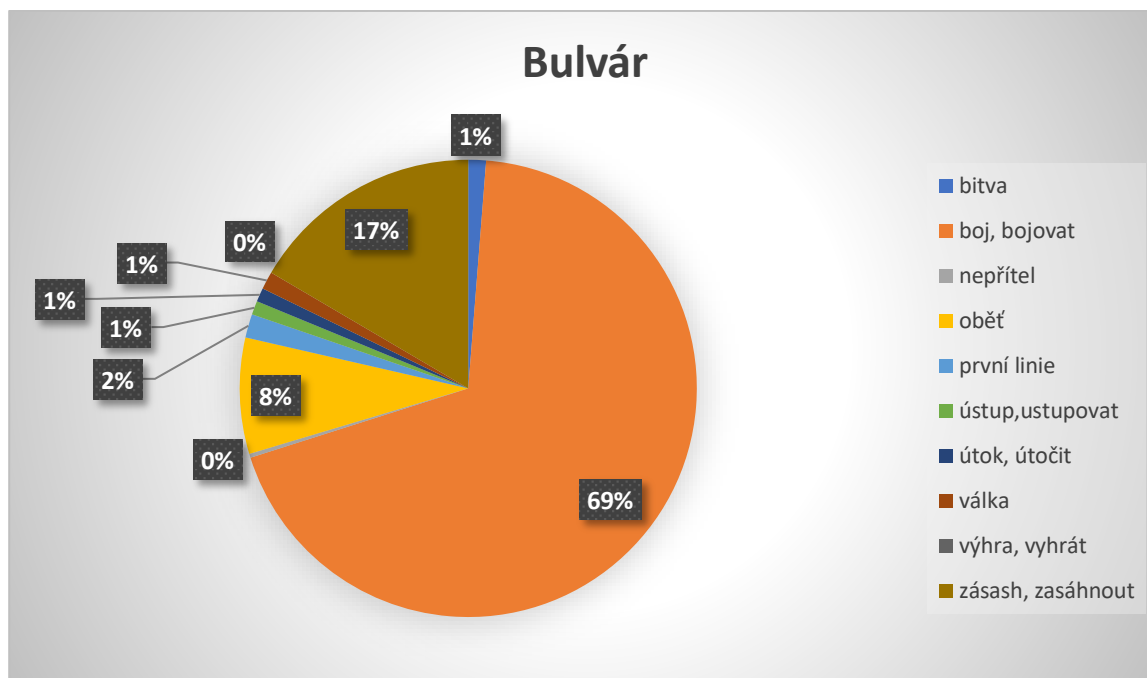
² Ministerstvo zdravotnictví České republiky. Dostupné na: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19>.

Obrázek 6 Válečné metafory v mainstreamových médiích

Zdroj:vlastní

Obrázek 7 Válečné metafory v bulvárních médiích

Zdroj:vlastní

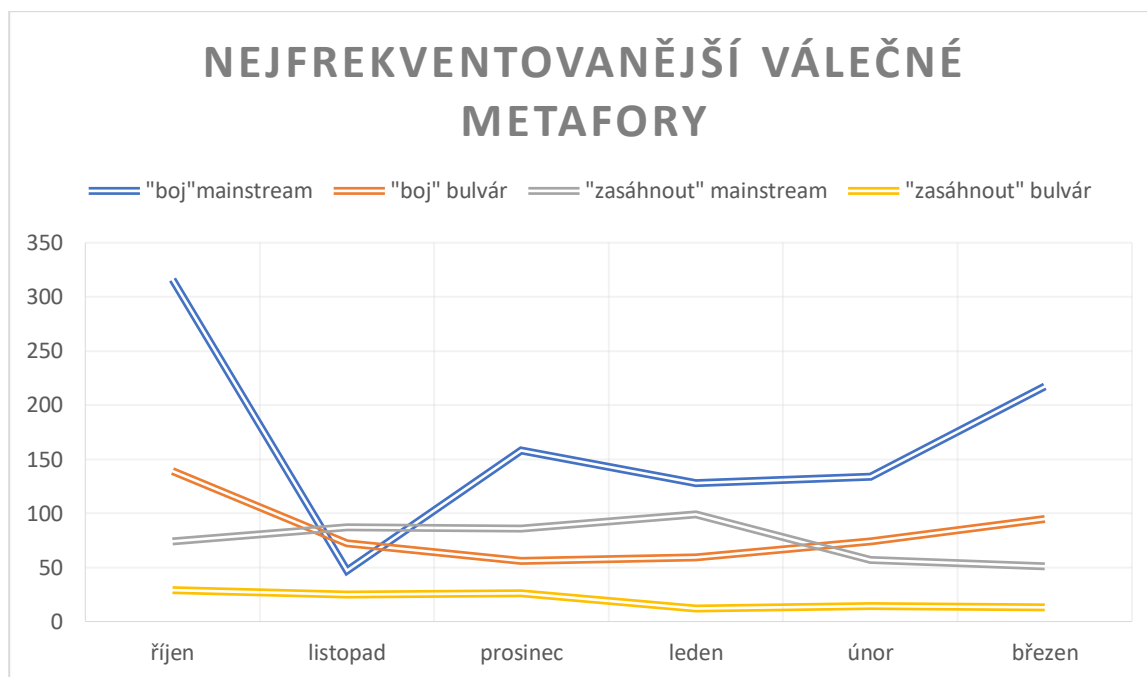
Na druhé straně stojí v mainstreamových médiích jako metafory s nejnižším výskytem „bitva“ a „nepřítel“, v bulváru jde o „nepřítele“ a „výhru“, z nichž je válečný podtext jasně cítit. V mainstreamových i bulvárních médiích je covid chápán jako nepřítel sportu, občanů či spermií, který nám bere svobodu, kterému musíme čelit a se kterým musíme bojovat.

Mainstream tedy šetří těmito emočně silnými výrazy přisvojujícími si spíše negativní charakteristiku, v bulváru se s koronavirem ani „nevyhrává“. Naopak „bitva“ s koronavirem je zde nejčastěji představována jako metaforický konstrukt porážky jednotlivce.

Zajímavý je také vývoj výskytu nejfrekventovanějších metafor znázorněný na obrázku níže. Zatímco mainstreamová média s metaforou „boje“ doslova kopírují vývoj pandemie, jejich metafora „zasáhnout“ jde vyloženě proti tomuto trendu.

Bulvární média jsou naproti tomu v užití těchto metafor v souladu s vývojem pandemie, což zjevně odráží výkyvy jejich zájmu o toto téma.

Obrázek 8 Výskyt nejfrekventovanějších válečných metafor ve sledovaných médiích

Zdroj: vlastní

IV. Závěr

Válečné metafory jsou všudypřítomné a běžné, objevují se tedy také v diskuzích o pandemii koronaviru a jejich použití je jedním ze způsobů, jak téma pandemie srozumitelně komunikovat. Tento příspěvek předkládá analýzu užití válečných metafor v mediálním prostředí, respektive ve vybraných mainstreamových a bulvárních on-line médiích.

Válečné metafory se objevily v 1,8 % ze 104 766 sledovaných článků v hlavního proudu médií a v 5,1 % ze 14 236 článků médií bulvárních. Nepřekvapivým zjištěním je skutečnost, že vývoj užití válečných metafor do velké míry kopíruje jednak vývoj epidemie v České republice, jednak vývoj článků o koronaviru.

Nejsilněji jsou zastoupeny metafory „boje s koronavirem“, které představují v obou typech médií více než 50 % výskytů metafor, druhou nejčastěji se vyskytující metaforou je „koronavirus zasáhl“.

Způsob informování o koronaviru pomocí válečných metafor používají sice procentuálně více bulvární média, poměrně srovnatelné je ale také jejich užití u hlavního proudu médií. Válečná terminologie se tak stala součástí „boje proti koronaviru“ jak v mainstreamových, tak bulvárních médiích.

V kontextu s covidem-19 jsou v médiích používány samozřejmě i jiné diskurzivní a rétorické prostředky, včetně jiných typů metafor. Další studie by mohly analyzovat, jak jsou alternativně

používány jiné metafory, případně jakým směrem se perspektiva koronavirové krize posouvá v mediálním diskurzu. Protože pokud jsme ve „válce“ dlouho, únava z bitvy může vykolejit veškeré úsilí a válečné metafory ztrácejí svou účinnost.

Literatura

Biss, E. (2014). *On Immunity*. Minneapolis: Graywolf Press.

Cvrček, V. – Procházka, P. (2020). *ONLINE NOW: monitorovací korpus internetové češtiny*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. Dostupn z : <http://www.korpus.cz>.

Cvrček, V. - Richterová, O. (2021). *Příručka ČNK*; 2021 Feb 22, 17:36 GMT [Citováno 2021 Jun 14]. Dostupné na: <http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=pojmy:frekvence&rev=1614015385>.

Gesellschaft für deutsche Sprache (2020). *GfdS wählt »Corona-Pandemie« zum Wort des Jahres 2020*. Dostupné z <https://gfds.de/wort-des-jahres-2020-1/> (18.1.2021).

Flusberg, S. a kol. (2018). War metaphors in public discourse. *Metaphor and Symbol* , 33(1), 1–18. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/10926488.2018.1407992>.

Hauser, D. J. , Schwarz, N. (2020). The war on prevention II: Battle metaphors undermine cancer treatment and prevention and do not increase vigilance. *Health Communication* , 35(13), 1698–1704. Dostupné z : <https://doi.org/10.1080/10410236.2019.1663465>.

Juna, P. (2020). *V Česku poprvé vybrali slovo roku*. Dostupné z: <https://ucnk.ff.cuni.cz/cs/ustav/cnk-v-mediich/>.

Lakoff, G., a Johnson, M. (2002). *Metafory, kterými žijeme*. Brno: Host.

MediaGuru. *Korpus online analyzuje jazyk na českém internetu* (2020). [online]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2020/11/korpus-online-analyzuje-jazyk-na-ceskem-internetu/> (27.1.2020).

Oxford Languages (2020). Word of the Year 2020. Dostupné z <https://languages.oup.com/word-of-the-year/2020/> (18.1.2021).

Ribeiro, B. a kol. (2018). Media coverage of the Zika crisis in Brazil: The construction of a ‘war’ frame that masked social and gender inequalities. *Social Science & Medicine*. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2018.01.023>.

Sontag, S. (1997). *Nemoc jako metafora*. Praha: Mladá fronta.